

ФІЛОСОФІЯ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки _____ бакалавра _____

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальностей: 013 Початкова освіта

014 Серед освіта Історія

014 Середня освіта Українська мова і література

053 Психологія

(Шифр за ОПП____)

Коломия
2018 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Коломийський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Доктор педагогічних наук, професор Лаппо В.В.

Обговорено та рекомендовано науково-методичною радою Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

2 листопада 2018 р., протокол № 2.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальностей **013 Початкова освіта, 014 Середня освіта Історія, 014 Середня освіта Українська мова і література, 053 Психологія**

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система філософських знань.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Витоки філософського знання.
2. Розвиток європейської і вітчизняної філософії.
3. Концептуальні засади сучасної вітчизняної філософії.
4. Філософське осмислення соціального буття.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни **«Філософія»** є формування особистісних духовних цінностей та наукового світогляду на засадах світової та вітчизняної філософії.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна безпосередньо спирається на вивчення: історії України, історії світової і української культури.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни **«Філософія»** є: розкриття динамічної сутності філософії як основи світогляду, системи методологічних засад осмислення світу в цілому та місця людини в ньому. Слід забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, ознайомити з наявними філософськими концепціями, які розкривають поліфонізм та плюралізм філософського мислення, створити умови для формування світоглядно-методологічної культури студентів.

В результаті вивчення філософії в межах навчальної дисципліни студенти повинні:

Знати

- передумови та витоки філософського пізнання;
- специфіку філософського знання;
- динаміку розвитку філософії в історичному контексті;
- філософський доробок видатних науковців минулого;
- особливості та основні етапи розвитку вітчизняної філософської думки;
- проблематику сучасної світової філософії;
- категоріальний апарат філософської науки;
- змістове наповнення й сутність провідних напрямів філософської науки;
- філософське тлумачення проблем людського буття;
- сутність та структуру пізнавального процесу;
- основи соціальної філософії, філософії історії, філософії науки і техніки, філософії культури, філософії освіти.

Вміти:

- вивчати філософські першоджерела й обґрунтовувати власну думку щодо прочитаного;
- сформулювати власний стиль мислення з опертям на фундаментальні філософські знання;
- означити особисту позицію щодо тлумачення провідних ідей філософії;
- залучати одержані знання в аналізі актуальних проблем сьогодення;
- характеризувати основні етапи розвитку філософської науки;
- презентувати філософські погляди видатних мислителів України;
- виявляти актуальні проблеми філософського пошуку в сьогоденні;
- чітко визначати провідні філософські категорії;
- аргументовано висловлювати власне ставлення до провідних проблем філософії;
- опрацьовувати першоджерела філософської тематики;
- виявляти філософську парадигму окремих наукових дисциплін;
- застосовувати філософські знання у подальшій навчально-дослідній роботі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль № 1. Витоки філософського знання

Тема 1. Філософія як особливий тип знання

Філософія та світогляд. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд.

Предмет філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення. Основне коло філософських питань.

Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування. Основне питання філософії.

Головні напрями у філософії. Філософія та культура. Функції філософії: світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, прагматична та ін. Соціальна спрямованість філософського знання. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Людина як найвища цінність. Місце й роль філософії у сучасному суспільному житті.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу

Ортодоксальні ведичні філософські системи: веданта, міманса, ньяя, вайшешика, санкх'я, йога. Неортодоксальні школи адживіки і чарвака-локаятиків. Ядричха-вада і сваххава-вада про випадковий збіг обставин та строгу внутрішню закономірність. Основні категорії індійської філософії.

Священні книги китайської освіченості. Онтологія даосизму. «Даодецзин». Конфуціанство. Мен-цзи. Лунь-Юй. Принцип «виправлення імен». Мо-цзи. Етичний принцип цзянь-ай моїзму. Легізм законників філософської школи фа-цзя.

Тема 3. Антична філософія

Космоцентричний характер давньогрецької філософії. Мілетська школа, Піфагор, натурфілософія Геракліта. Становлення античної діалектики. Атомістична філософія Левкіппа й Демокріта, погляди Епікура, Тита Лукреція Кара.

Філософія та метод Сократа. Вчення Платона про «світ ідей» та «світ речей», пізнання, суспільство й державу. Вчення Аристотеля про форму та матерію (душу й тіло), про державу та суспільство. Антропоцентризм грецької культури. Софісти. Становлення античної діалектики. Аристотель як систематизатор античної філософії. Філософія Давнього Риму. Виникнення й розвиток нових шкіл: стоїцизму, епікуреїзму, скептицизму, неоплатонізму.

Змістовний модуль № 2. Розвиток європейської і вітчизняної філософії

Тема 4. Філософія Середньовіччя

Розвиток християнства у Західній Європі. Апологетика, патристика, схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Особливості західноєвропейської та східноєвропейської релігійної філософії. Мусульманська та іудейська культура і філософія (М. Маймонід, І. Гебіроль, Авіценна, Аверроес).

Вчення Фоми Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істоти, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Філософія Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Натурфілософія Відродження; пантеїзм; повернення до первісного розуміння сутності діалектики. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Дж. Бруно, М. Кузанський).

Реформація, її ідеї (Т. Мюнцер, М. Лютер, Ж. Кальвін).

Тема 5. Філософія Нового часу

Наукова революція XVII ст. (І. Ньютон) і проблема методу пізнання у філософії (Ф. Бекон, Р. Декарт). Емпіризм і раціоналізм (Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм, А. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейб-

ніц). Створення механічно-матеріалістичної картини світу. Поняття субстанції у філософії Б. Спінози. Монадологія Г. Лейбніца.

Проблема людини у філософії Просвітництва (Монтеск'є, Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Ж. Ламетрі, К.-А. Гельвецій, П. Гольбах, Д. Дідро).

Тема 6. Німецька класична філософія

Місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. Філософські позиції І. Канта. Філософська система І. Фіхте. Суб'єктивна діалектика. Філософія тотожності Ф. Шеллінга. Г. Гегель, його філософська система та метод. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Німецька класична філософія і сучасне бачення світу.

Змістовний модуль № 3. Концептуальні засади сучасної вітчизняної філософії

Тема 7. Історія філософії України

Становлення й розвиток світогляду давніх слов'ян: давньо-слов'янська міфологія, запровадження християнства. Філософська думка періоду етнокультурної катастрофи.

Становлення філософії українського духу в Києво-Могилянській академії. Г. С. Сковорода – фундатор філософії українського кордоцентризму. Український романтизм (М. Гоголь, М. Костомаров, П. Куліш та ін.). Філософські ідеї Т. Шевченка.

Академічна філософія (С. Гогоцький, П. Юркевич, В. Лесевич, О. Гіляров та ін.). Соціально-філософські погляди Л. Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського, М. Драгоманова, І. Франка, В. Антоновича. Філософія періоду відродження українського духовного життя (В. Винниченко, М. Грушевський, В. Зеньковський та ін.).

Філософія національної самобутності (Д. Донцов, В. Липинський, І. Лисяк-Рудницький та ін.). Філософська спадщина Д. Чижевського. Філософія України в радянський період. Розробка філософських проблем у сучасній Україні.

Тема 8. Тенденції розвитку сучасної філософії

Плюралізм течій сучасної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX–початку XX ст. Захист і оновлення класичних філософських традицій: неотомізм (Ю. Бохенський, Ж. Мартін, Т. де Шарден), неокантіанство (О. Лібман, Г. Коген), неогегельянство (Б. Кроче, Ж. Іпполіт, Дж. Ройс).

Філософські погляди К. Маркса, Ф. Енгельса, В. І. Леніна: проблеми буття-мислення, матерії-свідомості, матеріального-ідеального, діалектики, відчуження, матеріалістичного розуміння історії, комуністичного ідеалу.

Проблема раціонального та ірраціонального. Ірраціоналістичний і містичний підхід у філософському аналізі (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, В. Дільтей). Філософські проблеми психоаналізу (З. Фрейд, К. Г. Юнг, Е. Фромм).

«Екзистенціальна філософія» та її різновиди (С. К'єркегор, М. Хайдеггер, А. Камю, Ж.-П. Сартр, К. Ясперс). Життя і смерть, сенс існування, проблема свободи.

Проблема знання і мови у філософії. Неопозитивізм (Л. Віггенштейн, Р. Карнап, Б. Рассел), структуралізм (К. Леві-Строс, М. Фуко), герменевтика (Г. Гадамер, П. Ріккерт, Т. Кун). Г. Маркузе й «нові ліві». Постпозитивізм (К. Поппер, І. Лакатош, П. Фейєрабенд).

Тема 9. Онтологія

Філософський зміст проблеми буття. Основні форми буття. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Суспільне та індивідуальне буття. Буття речей, процесів і станів природи. Матерія і свідомість. Основні форми існування матерії. Проблема єдності світу. Сутність та структура свідомості. Діалектика та її альтернативи. Закони і категорії діалектики. Принципи діалектики. «Негативна діалектика». Метафізика як наука і метод. Інтуїтивізм. Еволюціонізм. Софістика і еклектика.

Тема 10. Гносеологія

Пізнання як відображення. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Основні принципи теорії пізнання та багатовимірність його форм. Особливості пізнання природного, соціокультурного і духовного

світу людини. Пізнання і творчість. Проблеми істини. Об'єктивність істини. Абсолютна та відносна істина. Конкретність істини. Істина й цінність. Сучасні концепції істини. Критерії істини.

Змістовий модуль № 4. Філософське осмислення соціального буття

Тема 11. Соціальна філософія

Особливості філософського пізнання суспільства і людини. Роль соціального пізнання в історії. Специфіка предмета соціальної філософії. Співвідношення предметів соціальної філософії та інших гуманітарних наук. Головні категорії соціальної філософії.

Суспільство як система, що саморозвивається. Спадковість ідей суспільного розвитку в контексті класових і загальнолюдських пріоритетів. Історичний генезис теоретичних обґрунтувань сутності суспільного поступу: діалектично-матеріалістична концепція, соціологічна, феноменологічно-герменевтична, технократична, моральна, культурологічна та ін.

Тема 12. Аксиологія

Аксиологія в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей. Цінності як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Компоненти ціннісного вибору: переживання, потреби, емоції, віра, воля, ідеал. Цінності як регулятор поведінки людини: нормотворча природа людських взаємин. Праця як цінність.

Базові цінності людського буття. Ціннісні орієнтації. Вищі духовні цінності. Істина, добро, краса. Поняття про духовну досконалість. Потреба в ідеалі. Проблема втілення ідеалу. Ідеал і утопія.

Тема 13. Філософія освіти

Співвідношення філософії та освіти. Філософія освіти: статус, проблеми, перспективи. Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм. Основні проблеми сучасної філософії освіти. Філософські підвалини педагогіки гармонійної цілісності. Культура та освіта. Освіта як цінність і цінності в освіті. Співвідношення понять: грамотність – освіченість – професійна компетентність.

Основні історичні етапи розвитку взаємодії філософії та освіти. Античні ідеали освіти. Ідеї вільного розвитку особистості доби Відродження. Теоретико-методологічні основи освітньої парадигми Просвітництва. Розвиток активної особистості в педагогічній системі Й. Песталоцці. Традиційні та альтернативні освітні системи. Філософські основи школи діалогу культур. Концепція і структура освіти у Києво-Могилянській академії.

Ідеї нестабільності у розвитку освіти нового типу. Філософські підходи до обґрунтування нових парадигм вітчизняної освіти. Основні напрями філософсько-освітніх досліджень. Нова філософська парадигма освіти та її концептуалізація. Методологічні засади стандартизації у сфері освіти.

Проблеми і перспективи освіти у глобальному суспільстві. Сутність і особливості Болонського процесу. Сучасні тенденції створення єдиного освітнього простору. Проблеми практичної реалізації філософсько-освітнього знання у вітчизняній системі освіти. Проблема співвідношення науки та управлінської практики у сфері освіти. Роль і можливості України в євроінтеграційних освітніх тенденціях сучасності.

3. Рекомендована література

1. Білодід Ю.М. Філософія: український світоглядний акцент: навч. посіб. для вищ. навч. закл. Київ: Кондор, 2012. 356 с.
2. Буслинський В.А. Основи філософських знань підруч. для студ. освітньо-кваліфікаційного рівня - мол. спеціаліст Львів: Новий Світ 2015. 352 с.
3. Вандишев В.М. Філософія: екскурс в історію вчень і понять: навч. посіб. Київ: Кондор, 2016. 474 с.
4. Воронкова В.Г. Філософія: навч. посіб. Київ: Професіонал, 2014. 464 с.
5. Вступ до філософії: історико-філософська пропедевтика: підручник за ред.Г.І. Волинки. Київ: Вища школа, 2009. 624 с.
6. Герасимчук А.А. Курс лекцій з філософії: навч. посіб. Київ: Вид-во Укр.-фін. ін-ту менедж. і бізнесу, 2010. 165с.

7. Горак Г.І. Філософія: курс лекцій Київ: Вілбор, 2014. 272 с.
8. Григор'єв, В.Й. Філософія: навч. посіб. / В.Й. Григор'єв. - К.: Цент навч. л-ри, 2004. 248 с.
9. Данильян О.Г. Основи філософії]: навч. посіб. Харків: Право, 2013. 352 с.

10. Кислюк К.В. Філософія. Модульний курс: навч. посіб. для студ. / К.В. Кислюк. Харків: Торсінг плюс, 2017. 416 с.
11. Лозовой В.О. Філософія. Логіка. Етика. Естетика: підруч. для студ. вищих навч. закл. Харків: Право, 2015. 578 с.
12. Основи філософських знань: підручник / М.І. Горлач, В.Г. Кремень., С.М. Ніколаєнко, М.П. Требін [та ін.]. Кив: Центр учбової літ-ри, 2018. 1028 с.
13. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2012. 280 с.
14. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти I-IV рівнів акредитації. Київ:Каравела; Львів: Новий світ, 2011.448 с.

15. Подольська Є.А. Філософія: підручник. Київ: Центр навч. літ-ри, 2016. 704 с.
16. Щерба С. П. Філософія: навч. посіб. 3-тє вид., змінене і допов. Київ: Кондор, 2017. 452 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік / екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання: усний контроль - співбесіда, індивідуальне чи фронтальне опитування, експрес-опитування, захист рефератів, тощо; письмовий контроль - тести, самостійні роботи, підготовка рефератів.

Примітки:

1.